

22.1.2024

Ratkaisunumero
1015 0438**Tuomioistuimen kokoonpano**

Käräjätuomari Petri Voima

Asianosaiset

Vauhkala Mika

Asia

Muu riita-asia

Vireille

15.3.2022

SELOSTUS ASIASTA**Esteellisyysväite**

Vaatimus

Mika Vauhkala on vaatinut, että käräjätuomari Markku Saarikoski todetaan esteelliseksi käsittelemään asiaa L 706/2022/1504.

Perusteet

Käräjäoikeuden ratkaistavana olevan kanteen toisena vastaajana oli valtio. Kanteessaan Vauhkala väitti, että valtio eli käytännössä valtioneuvosto oli syyllistynyt Euroopan ihmisoikeussopimuksen rikkomiseen.

Asiassa oli ilmennyt, että käräjätuomari Saarikoski lainkäyttötyönsä ohella toimi sovittelijan tehtävässä valtakunnansovittelijan toimistossa. Sanottuun tehtävään hänet oli nimittänyt valtioneuvosto eli sama taho, joka oli vastaajana hänen käsiteltävänä olevassa asiassa.

Tieto käräjätuomari Saarikosken sivutoimesta oli tullut Vauhkalalle yllätyksenä, sillä sivutoimesta ei ollut löytynyt merkintää oikeushallinnon ylläpitämästä tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä.

Nämä seikat antoivat yhdessä perustellun aiheen epäillä käräjätuomari Saarikosken puolueettomuutta.

Käräjätuomari Saarikosken selitys

Esteellisyysväite tuli hylätä.

Esteellisyysväitteessä mainittu Valtakunnansovittelijan toimiston sivutoiminen sovittelijan tehtävä 20.9.2021-19.9.2024 oli epähuomioissa jäänyt merkittämättä sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin. Ilmoitus oli nyttemmin tehty.

Käräjätuomari Saarikosken sivutoimi työriitasovittelijana Valtakunnansovittelijan toimistossa perustui 17.9.2021 Helsingin käräjäoikeuden laamannilta saatuun sivutoimilupaun, joka päätös oli julkinen (HKIKO 1987/2021). Samoin Valtioneuvoston sivutoimea koskeva nimityspäätös oli julkinen. Siitä oli myös tiedotettu nimitysajankohtana julkisesti. Sillä, että tieto puuttui Sisi-rekisteristä, ei ollut syy-yhteyttä tai liitännästä siihen, että käräjätuomari Saarikoski oli tullut otsikkoasian käsittelijäksi vuoden 2022 syksyllä.

Valtiota koskevassa esteellisyyssarvioinnissa huomiota tuli kiinnittää siihen, mikä valtion laitos tai hallinnonala oli oikeudenkäynnissä asianosaisena. Kanteen kohteena olevassa tapauksessa kanteen mukaan Valtiota edusti Sosiaali- ja terveysministeriö, jonka toiminnan kritisoinnissa niin sanotun koronatodistusta koskevan lainsäädännön käyttöönottoedellytysten osalta kanteessa erityisesti oli kysymys. Käräjätuomari Saarikosken sivutoimi Valtakunnansovittelijan toimistossa oli Työministeriön alaisuudessa. Käräjätuomari Saarikoski ei nähnyt, että hänen sivutoimensa voisi objektiivisesti arvioiden vaarantaa hänen puolueettomuuttaan asian käsittelijänä. Sivutoimessaan hän sovitteli ammattiliittojen välisiä työriita-asioita, eikä hän ollut tekemisissä Valtion muiden hallinnonalojen toimintojen saati lainsäädäntöhankkeiden kanssa millään tavoin. Taloudelliselta merkitykseltäänkin sivutoimi oli suhteellisen vaatimaton. Käräjätuomari Saarikoski ei ollut sivutoimessaan ollut missään tekemisissä kanteen kohteena olevien kysymysten kanssa.

Lausumat

Vauhkala on toimittanut oma-aloitteisen lausuman 5.1.

Saarikoski oli aivan oikein todennut, että hänen sivutoimensa valtakunnansovittelijan toimistossa on työ- ja elinkeinoministeriön alaista. Asiassa L706/1504/1504 on kyse koronapassilainsäädännön perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisuudesta. Työ- ja elinkeinoministeriö ollut keskeisessä roolissa valmistelemassa koronapassilainsäädäntöä. Saarikosken rooli ministeriössä, joka on ottanut merkittävässä määrin osaa Vauhkalan haastaman koronapassilainsäädännön valmisteluun, on omiaan antamaan kuvan, että hän on tuomarina ratkaisemassa asiaa, missä hänen työnantajansa intressit ovat voimakkaasti sidoksissa.

Vauhkala on toimittanut oma-aloitteisen lausuman 18.1.

Mikäli käräjäoikeus hylkäisi esteellisyyssväitteen, ratkaisusta tuli antaa erillinen muutoksenhakukelpoinen päätös oikeudenkäymiskaaren 16 luvun 2 §: n ja 3 §: n 3 kohdan tarkoittamalla tavalla.

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 6 §:n 1 momentin 2) kohdan mukaan tuomari on esteellinen, jos tuomarilla on palvelussuhteen perusteella tai muuten asianosaiseen sellainen suhde, että se, erityisesti käsiteltävänä olevan asian laatu huomioon ottaen, antaa perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta asiassa.

Pykälän 2 momentin mukaan esteellisyyttä ei 1 momentin nojalla aiheudu yksin sen vuoksi, että asianosaisena on valtio, kunta tai muu julkisyhteisö.

Luvun 7 §:n 3 momentin mukaan tuomari on esteellinen, jos jokin muu tässä luvussa tarkoitettuun seikkaan rinnastettava seikka antaa perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta asiassa.

Tuomarin esteellisyyttä koskevien säännösten esitöissä (HE 78/2000 vp.) todetaan, että tuomaria voidaan pitää oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 6 §:n 1 momentin 2) kohdan nojalla esteellisenä, jos tuomarin suhde asianosaiseen voi kysymyksessä olevassa asiassa antaa perustellun syyn epäillä hänen puolueettomuuttaan. Arviointi on tehtävä kokonaisharkinnan perusteella. Siinä on otettava huomioon erityisesti asian laatu, mutta myös muut olennaiset

olosuhteet voivat olla merkityksellisiä. Kysymyksessä on varsin tärkeä esteellisyysperuste. Säännöksen tarkoitus on kattaa sellaisia tilanteita, joissa jonkun asianosaisen ja myös ulkopuolisen silmin katsottuna vaarana voi olla yhden asianosaisen suosiminen tai syrjiminen. Säännöksessä mainitaan erikseen palvelussuhde. Palvelussuhde asianosaisen ja tuomarin välillä voi olla puolueettomuuden kannalta yksinäänkin vaikuttava. Muu erityinen suhde asianosaiseen ei voi olla mikä tahansa tuttavuus- tai liikesuhde, vaan suhteen on oltava tuomarille syystä tai toisesta tärkeä ja merkityksellinen. Tuomarin puolueettomuuden kannalta merkitystä voi olla sillä, että asianosaisena on esimerkiksi yhteisö, jolle hän kokee olevansa tilivelvollinen ratkaisustaan ja jossa hänen oma asemansa voi vaikeutua, jos ratkaisu on yhteisölle kielteinen (s. 36-37).

Edelleen esitöissä todetaan oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 6 §:n 2 momentin osalta, että tuomarin palvelussuhde valtioon, kuntaan tai muuhun julkisyhteisöön ei yksinään tekisi tuomaria esteelliseksi käsittelemään näitä tahoja koskevia asioita. Valtio työnantajana ei ole rinnastettavissa muihin työnantajiin siten, että tällainen suhde valtioon aiheuttaisi esteellisyyden. Valtion työnantaja-asema ei synnytä sellaista lojaalisuutta valtiota kohtaan, että olisi perusteltua syytä pelätä sen vaikuttavan tuomarin puolueettomuuteen. Lisäksi on otettava huomioon se käytännön näkökohta, että kaikki päätoimiset tuomarit ovat palvelussuhteessa valtioon eikä tätä suhdetta tämänkään vuoksi voida ottaa esteellisyysperusteena huomioon samalla tavoin kuin muissa palvelussuhteissa. Vastaavin perustein ei myöskään tuomarin, käytännössä lähinnä lautamiehen, palvelussuhde kuntaan tai muuhun julkisyhteisöön yksinään aiheuttaisi esteellisyyttä kaikissa kuntaa tai muuta julkisyhteisöä koskevissa asioissa. Virka- tai työsuhde kunnassa, valtion laitoksessa tai tietyllä hallinnonalalla saattaa kuitenkin aiheuttaa esteellisyyden. Käsiteltävänä olevan asian laatu ja tuomarin suhde asianosaiseen voivat nimittäin yhdessä vaikuttaa niin, että tuomarin puolueettomuus voidaan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuin tavoin perustellusti kyseenalaistaa (s. 40).

Esteellisyyssäännösten esitöissä (s. 47) todetaan vielä oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:n 3 momentin osalta, että tuomari on esteellinen, jos ulkopuolinen henkilö ei voi vakuuttua tuomarin kyvystä käsitellä asiaa puolueettomasti. Asianosaisen oma käsitys tuomarin esteellisyydestä ei sen sijaan sellaisenaan ole ratkaiseva. Tuomari voi olla objektiivisesti arvioiden puolueeton, vaikka asianosainen pitää häntä esteellisenä. Esteellisyyttä on harkittava kussakin tapauksessa erikseen ja tuolloin on otettava huomioon, minkälainen suhde tuomarilla on käsiteltävään asiaan, asianosaisiin tai asiassa muutoin esiintyviin henkilöihin. Tuomari on esteellinen vain, jos jokin selvästi yksilöitävissä oleva olosuhde voi vaarantaa hänen puolueettomuutensa käsitellä tiettyä asiaa.

Arviointi käräjätuomari Saarikosken esteellisyydestä

Asiassa on ilmennyt, että käräjätuomari Saarikoski on määrätty Valtakunnansovittelijan toimiston sivutoiminen sovittelijan tehtävään 20.9.2021 ja 19.9.2024 väliselle ajalle.

Valtakunnansovittelijan toimisto toimii hallinnollisesti Työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa.

Vauhkalan mukaan sanottu ministeriö on ollut keskeisessä roolissa valmistelemassa sellaisia päätöksiä, joiden hän kanteessaan väittää olevan perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisia.

Kuten korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO:2019:80 ilmenee, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä tuomarin asemassa olevan henkilön riippumattomuuden on katsottu vaarantuneen sellaisissa tilanteissa, joissa hänen yhteytensä asianosaiseen on ollut ulkopuolisen tarkkailijan silmin organisatorisesti selvä esimerkiksi siten, että asianosaisella on ollut

muissa yhteyksissä mahdollisuus vaikuttaa tuomariin, vaikka käsiteltävässä asiassa vaikutusta ei olisikaan todettu (ks. esimerkiksi Piersack v. Belgia 1.10.1982, Sramek v. Itävalta 22.10.1984 ja Belilos v. Sveitsi 29.4.1988; ks. myös KKO 2015:39, kohdat 12-15).

Käsillä olevassa asiassa on perusteltua kiinnittää huomiota siihen, että Valtakunnansovittelijan toimistolla ei tiettävästi ole ollut osaa kanteessa tarkoitettujen päätöksen valmistelussa. Vastaavasti kanteen lopputuloksella ei tule olemaan vaikutusta Valtakunnansovittelijan toimiston toimintaan taikka sen virkakuntaan. Ministeriön ja kärjätuomari Saarikosken välistä yhteyttä on pidettävä varsin etäisenä.

Asetelma on samankaltainen kuin ennakkopäätöksessä KKO 2000:21, jossa törkeästä kavalluksesta ja virkavelvollisuuden rikkomisesta syytetty henkilö ja lautamies olivat saman kaupungin palveluksessa, mutta eri hallinnonaloilla, eivätkä heidän tehtävänsä liittyneet toisiinsa. Kärjäoikeus tuomitsi syytetyn rangaistukseen ja velvoitti hänet suorittamaan kaupungille vahingonkorvausta. Korkein oikeus katsoi, ettei lautamies ollut esteellinen. Korkein oikeus lähti arvioinnissaan siitä, ettei lautamiestä voinut katsoa esteelliseksi pelkästään sen vuoksi, että hän oli palvelussuhteessa asianosaiseen. Huomiota oli kiinnitettävä yhtäältä siihen, miten suuresta työnantajasta oli kysymys ja mikä merkitys käsiteltävänä olevalla asialla oli työnantajalle, ja toisaalta lautamiehen palvelussuhteen sisältöön. Ratkaisun perustelut ovat relevantteja myös nyt voimassa olevan lain tulkinnassa.

Yhteenvetona kärjäoikeus toteaa, että asianosaisen oma käsitys tuomarin esteellisyydestä ei ole ratkaiseva vaan epäilyn tulee olla objektiivisesti arvioiden aiheellinen. Vauhkala ei ole esittänyt esteellisyyväitteensä tueksi sellaista seikkaa, joka objektiivisesti arvioiden antaisi perustellun aiheen epäillä kärjätuomari Saarikosken puolueettomuutta asiassa.

Sillä seikalla, että kärjätuomari Saarikosken sivutoimi oli jäänyt merkitsemättä sidonnaisuusrekisteriin, ei ole merkitystä tässä arvioinnissa.

Väite kärjätuomari Saarikosken esteellisyydestä on siten hylättävä.

Muutoksenhaku

Perustetta erilliselle muutoksenhauille ei ole.

Päätöslauselma

Tuomarin esteellisyyttä koskeva väite hylätään.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta. Muutoksenhaku pääasian yhteydessä.

Sähköinen allekirjoitus

Kärjätuomari Petri Voima